

Петруненко Я. В.

*доктор юридичних наук, професор,
провідний науковий співробітник,*

*Державна установа «Інститут економіко-правових досліджень
імені В. К. Макутова*

Національної академії наук України»

м. Київ, Україна

Тройніков В. В.

аспірант,

*Державна установа «Інститут економіко-правових досліджень
імені В. К. Макутова*

Національної академії наук України»

м. Київ, Україна

DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-415-6-12>

АДАПТИВНІСТЬ УКРАЇНСЬКОЇ ЕКОНОМІКИ В УМОВАХ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ¹

З 2022 року, коли росія розпочала повномасштабне вторгнення в Україну, українська економіка зазнала значних потрясінь. Спроби росії уповільнити економічний розвиток України через часті масовані ракетні атаки не завадили нашій країні відновити судноплавні маршрути, встановити нові шляхи експорту та перебудувати критичну інфраструктуру з метою забезпечення її більшої стійкості. Україна продовжує боротися та успішно відновлює свою економіку, використовуючи цифрові інструменти для подолання викликів, що виникають внаслідок війни.

Завдяки низці факторів, національній економіці вдалося продемонструвати стійкість та здатність до адаптації. Серед таких факторів виокремимо наступні.

1) Інновації та реформи в державному секторі:

Зокрема, мова йде про:

¹ Дослідження проведено за програмою «Економічна взаємозалежність країн і військові конфлікти. Бізнес у XXI столітті» в Університеті імені Альфреда Нобеля у рамках реалізації міжнародного проекту Erasmus+ модуль *Jean Monnet* EuSANU «Висвітлення нової архітектури європейської безпеки у викладанні та наукових дослідженнях» 101126795 – EuSANU – ERASMUS-JMO-2023-HEI-TCH-RSCH.

а) розширення можливостей системи «ProZorro», спрямованої на боротьбу з корупцією у публічних закупівлях;

б) «оцифрування» комунікації між громадянами та владою за допомогою додатку «Дія»;

в) створення стійкої мережі банківських послуг, яка витримує перебої з електропостачанням та Інтернетом.

Державний сектор України виступає як ключовий приклад управління, спрямованого на інновації та прозорість, які невпинно розвиваються навіть під тиском агресії росії. Приклади включають розширення системи «ProZorro», що базується на відкритому програмному забезпеченні та протидії корупції у сфері публічних закупівель, цифрові інструменти взаємодії громадян і влади, такі як додаток «Дія», та розвиток мережі банківських послуг, стійких до перебоїв у електропостачанні і доступу до мережі Інтернет.

2) Державно-приватні партнерства в оборонному секторі:

Маємо на увазі стимулювання креативності та розробки нових технологій, зокрема таких як рішення кібербезпеки і дрони.

В оборонному секторі успішні державно-приватні партнерства сприяли розвитку інновацій і впровадженню нових технологій. Сучасні українські стартапи вирізняються у сфері кібербезпеки та розробки дронів, що свідчить про здатність нашої країни до створення передових технологій навіть за умов обмежених ресурсів.

3) Децентралізація та відновлювані джерела енергії:

Власне, розширення використання чистої енергетики, зокрема сонячних та вітрових електростанцій, для підвищення стійкості енергетичної системи.

У сфері енергетики, незважаючи на постійні атаки на енергомережу, наша країна здійснила важливі кроки у напрямку розбудови чистої енергетики, вводячи в експлуатацію значні обсяги відновлюваної енергії. Розвиток вітрової енергетики в південних регіонах країни став прикладом ефективного використання природних ресурсів та стійкого економічного зростання.

4) Адаптація та зростання ІТ-сектору:

Йдеться про зростання ІТ-сектору (навіть в умовах нестачі робочої сили) та його перетворення на ключове джерело експорту та майбутнього зростання.

5) Стимулювання розвитку малого та середнього підприємництва:

Зокрема, реєстрація понад 300 тис. нових підприємців та близько 40 тис. нових бізнесів, з акцентом на малі та середні підприємства, започатковані тільки жінками [1]. Даний аспект досліджуваного питання більш детально висвітлено в інших публікаціях автора, зокрема [2, с. 30–35; 3, с. 78–86; 4, с. 254–266], тож в рамках цієї роботи зупинятися ми на ньому не будемо.

б) Міжнародне економічне співробітництво та підтримка міжнародних партнерів:

Зміцнення та підтримка приватного інвестування є важливим завданням, яке отримує постійну підтримку від міжнародних партнерів України. На даний момент США вже внесли майже 23 млрд доларів США до бюджету України. ЄС недавно виділив 50 млрд євро для підтримки бюджету України до 2027 року. З 2022 року МВФ надав Україні 5,4 млрд доларів США [5].

Крім рекордної суми прямої бюджетної підтримки, країни-донори та міжнародні інституції виділили минулого року понад 15 млрд доларів США на проекти раннього відновлення, які закладають основу для відновлення України.

З моменту повномасштабного вторгнення ЄБРР залучив в Україну понад 4 млрд. євро, а його керівництво затвердило збільшення сплаченого капіталу на 4 млрд. євро в грудні, що дозволить здійснювати стійкі інвестиції в економіку України. Європейський інвестиційний банк має портфель підписаних проектів в Україні вартістю 7,3 млрд євро у муніципальній інфраструктурі, енергетиці, транспорті та малому бізнесі. Група Світового банку спрямувала майже 42 млрд доларів США донорської допомоги в рамках різноманітних механізмів для того, щоб допомогти задовольнити потреби прямої бюджетної підтримки, приватного сектора, страхування, допомоги та раннього відновлення.

Керівний комітет Міжвідомчої координаційної платформи донорів (MDCP) зібрався у Києві, щоб підтвердити, що численні партнери України, включаючи США, залишаються рішучими у своєму зобов'язанні підтримувати потреби України у час війни, відновлення та реконструкції. MDCP об'єднує понад 20 країн та міжнародних установ, які підтримують Україну та роблять внесок у її стійкість та відновлення, власне вони прикладають всі зусилля для координації, визначення пріоритетів, послідовності інвестицій і реформ, необхідних для відповіді на поточний момент [6].

Також відбулось затвердження США фінансової допомоги у майже 61 млрд. доларів США, що суттєво посилило оборонний потенціал України [7].

Усі ці інвестиції спрямовані на те, щоб Україна зайняла належне місце в європейській спільноті, потрапивши до найбільшого у світі єдиного ринку, приєднавшись до загальних прав і обов'язків ЄС, реалізувавши всі можливості та переваги членства в ЄС. Це зобов'язання може стати найпотужнішою силою для забезпечення майбутнього України.

Перераховані фактори загалом свідчать про те, що Україна володіє значним потенціалом для інновацій та стійкості в екстремальних умовах. Війна простимулювала реформи та підштовхнула до нових моделей ведення бізнесу, що у свою чергу відкриває можливості для довгострокового зростання.

Для досягнення свого майбутнього в ЄС, Україні потрібно прокладати шлях, який буде ретельно продуманим. Цілі мають бути чітко визначені та поєднані з вбудованими стимулами. *Acquis* є дорожньою картою, яка визначає напрямок і пункт призначення на випадок, коли українці будують сучасну, прозору, інклюзивну, ринкову демократію та економіку. Ці реформи призначені не для ЄС, а для народу України, і Україна має нести за них відповідальність самостійно.

Історично доводиться, що демократичні реформи та економічний розвиток взаємопов'язані. Коли країни роблять складний, але важливий вибір – боротьбу з корупцією, зміцнення верховенства права, відкриття своєї економіки для конкуренції, – вони стають магнітами для приватних інвестицій. Це нелегкий, але перевірений шлях. Країни, які знизили рівень корупції в рамках ЄС, одночасно підвищили рівень своїх доходів. Власне, це ті країни, які досягли кращих результатів, ті, чії лідери бачать громадянське суспільство як партнера, де уряди і громадяни об'єднуються, щоб продовжувати курс реформ.

Підсумовуючи короткий аналіз, у якості висновків відмітимо, що незважаючи на виклики, пов'язані з війною, Україна має значний потенціал для сталого економічного зростання і трансформації в сучасну, стійку європейську промислову базу. Стійкість, інноваційність та конкурентні переваги нашої країни роблять її привабливим місцем для інвестицій та співпраці.

Український бізнес виявив високу адаптивність та зумів розвиватися навіть у складних умовах війни. Підтримка жіночого

підприємництва та зростання кількості нових підприємств свідчать про позитивні тенденції у економіці.

Україна демонструє свою здатність адаптуватися та розвиватися в умовах викликів, що постають перед нею. Ці зусилля вдало підкреслюють конкурентні переваги нашої країни, зокрема такі як наявність освіченої робочої сили, сприятливого розташування і природних ресурсів, що сприяють впровадженню інновацій та розвитку економіки.

Міжнародні компанії продовжують бачити вагомий потенціал України та вкладаються у нові проекти й ініціативи. Це свідчить про певну довіру до українського ринку та визнання можливостей, які пропонує наша країна.

Впровадження інновацій та розвиток в Україні здійснюються не лише у сфері економіки, але й у соціальній сфері. Наприклад, збільшення участі жінок у технологічному секторі свідчить про поступове розширення можливостей та створення рівних умов для всіх верств суспільства.

Не менш важливим є розвиток освіти та науки в Україні під впливом потреб сучасного світу і внутрішніх викликів. Реформи в освітній сфері загалом спрямовані на якісну підготовку конкурентоспроможних фахівців, здатних впроваджувати інновації та розвивати високотехнологічні галузі.

Таким чином, успішна адаптація і розвиток України у воєнних та складних економічних умовах свідчать про потенціал нашої країни до значних досягнень у майбутньому.

Література:

1. Жарикова А. У другий рік великої війни українці відкрили рекордну кількість ФОПів. *Економічна правда* від 21 лютого 2024 р. URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2024/02/21/710205>
2. Петруненко Я.В. Особливості державної підтримки суб'єктів господарювання в умовах дії правового режиму воєнного стану. *Juris Europensis Scientia*. 2023. № 2. С. 30–35. DOI: <https://doi.org/10.32782/chern.v2.2023.6>
3. Петруненко Я.В. Особливості надання податкових та митних пільг суб'єктам господарювання в умовах дії правового режиму воєнного стану в аспекті ефективного використання державних коштів. *Право і суспільство*. 2023. № 5. С. 78–86. DOI: <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2023.5.13>
4. Петруненко Я.В. Актуальні питання державної підтримки малого та середнього бізнесу в умовах війни. *Правові новели*. 2024. № 23. С. 254–266. DOI: <https://doi.org/10.32782/ln.2024.23.33>

5. Колосова В. Міжнародна допомога Україні: підсумки 2023 і тренди 2024 року. *Національний інституту стратегічних досліджень*. URL: <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/mizhnarodna-dopomoha-ukrayini-pidsumky-2023-i-trendy-2024-roku>

6. Багатостороння координаційна платформа донорів для України. URL: <https://coordinationplatformukraine.com/uk/main>

7. Chris Stein Senate leader Chuck Schumer hails bipartisanship and thanks Mike Johnson as foreign aid bill heads for passage – as it happened. *The Guardian*. 23.04.2024. URL: <https://www.theguardian.com/us-news/live/2024/apr/23/senate-ukraine-israel-aid-vote-biden-trump-latest-updates>